Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Klingberg, Christian.; [Christian Klingberg].
Titel | Title:	Procedure og Dom i de af Generalfiskalen paa Embeds-Vegne anlagte Sager mod Studiosus Winding og Mad. Svare i Anledning af Ugebladet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen [af M. C. Bruun]
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : Niels Christensen, 1795
Fysiske størrelse | Physical extent:	64 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at krediterе ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

Procedure
mod Jerusalems
Skomager

42.-272.-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020331527

Udg. af C. Klingberg

Procedure og Dom

i de

af

Generalfiskalen paa Embeds-Vegne

anlagte Sager

mod

Studiosus Winding og Mad. Svare

i Anledning af Ugebladet:

Jerusalems Skomagers Reise til Maanen.

Kiobenhavn, 1795.

Trykt hos Niels Christensen.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Tilforordnede udi Kiøbenhavns Hof- og Stads-ret giøre vitterligt: at efter Begiering af Generalfiskal Skibsted bliver, i Følge den ham fra det Kongelige danske Cancellie den 27 hujus tillagte Ordre, herved med lovlig Varsel indstevnet det Svariske Bogtrykkeries Factor Student Winding i Kannikestræde No. 39, at møde her inden Retten Mandagen den 9de Febr. forstkommende, for, som Udgiver og tillige som præsumert Forfatter af de 3de første Nummere af et Blad kaldet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, at anhøre Paastand og lide Dom til vedbørlig Afstraffelse for det lovstridige og formastelige Forhold, der er viist ved dette Blads Forfattelse, Ankyndigelse og offentlige Falholdelse, endog paa en Tid, da Action af Justitien var anlagt mod Indstevnte selv for Ugebladet Vækkeren, samt til at betale Generalfiskalens Salarium; alt i Overeensstemmelse med de Love og Anordninger, hvilke Citanten i enhver af de paastevnte Henseender nærmere under Sagen agter at paaberaabe sig. Dets til Bekræftelse under Hof- og Stadsrettens Segl og Justits-Sekretairens Underskrift.

Kiøbenhavn den 31 Jan. 1795.

Horn.
(L.S.)

Pro Memoria.

I Følge det Kongelige danske Cancellies Ordre til mig af 27 Januari og min Stevning af 31 ejusd. d. A., som i Dag falder i Retten, tiltaler jeg under denne Sag Studenten Winding (Bogtrykker-Enkens Madame Svares Factor), som Udgiver og præsumert Forfatter af de under No. 1, 2, 3 udkomne og paastevnte første 3de Nummere af et Ugeblad, kaldet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen.

Min Ordre hertil fremlægges nu under Litr. A, og de 3de Nummere af Bladet følge under B, C, D. Af de med Flid ethvert af disse paatrykte 3 a 4 sidste Linier er det klart, at den Tiltalte har annoncert sig selv som disses Udgiver, og af Resc. dateret 1771 den 7 Octbr. § 3, er det uden for al Tvivl, at han, som publice har vedtaget, at han er det Bogtrykkeries Factor, i hvilket de ere trykte, skal, om han end ikke var annoncert Udgiver deraf, taale Tiltale og lide Straf for deres Indhold, som dennes anonyme Forfatter selv.

Jeg har, for at karacterisere den Tiltaltes Adfærd og paaankede Forhold, i min Stevning sagt: at det er lovstridigt og formasteligt, og jeg behøver kun, for at godtgiøre dette, in facto at beraabe mig paa to Ting: først nemlig paa det, som er Retten og enhver endnu i friskt Minde nylig at være passeret med Udgiveren af Ugebladet Vækkeren, og dernæst paa dette Ugeblads eget Indhold; thi naar det af mit E. der er en Udskrift

af Rettens Dom afsagt den 26 Jan. d. A., er bemærket, at denne samme Winding er, som det og siges i min Ordre, den Dag tilfunden at lide conjunctim med Madame Svare for Indholden af Vækkeren 200 Rd., og at Ugebladet Qvæstionis, uagtet han af Modestie, da han var citert for Vækkeren, selv stoppede dette Blad, endog førend Dommen faldt derover, begyndte at udgaae, see Addresse-Avisen af 19, 20, 26 Jan. d. A. No. 13, 15, 18 hermed under F, G, H samt at det, skiønt paa en cryptisk Maade og indirecte, ikke indeholder andet, end en Igientagelse og Fortsættelse af Materien, Sproget og Addressen i Vækkeren, i Anledning af hvilken genus causæ var oprørisk Hensigt, og Tilsidesættelse af hvad der er undersaatlig Pligt efter Lovens 1—1 dens 2—21—4 og 6—4 Cap.; saa mener jeg, at i Følge Slutningen giøres let til Fordeel for hvad jeg i min Stevning har avancert.

Men at formode om den, der vil være Hiemmel for en Autor, som har havt ond Samvittighed nok til i Forveien at giøre sine Excuser saaledes, som her i No. 1 Pag. 2, i No. 2 Pag. 16 og i No. 3 Pag. 22, 23, at han ikke skulde have Haardnakkenhed nok til at nægte Forsætningen i min Slutning, var kun lidet at kiende Menneskets. Jeg vil derfor, paa det at min Vederpart strax kan sættes i Arbeide med at afbevise, istedenfor med at provocere til Beviis, kortelig berøre de Træk i Skriftet, som røbe, at dets Forfatter er intet andet end en masqueret, ondskabsfuld, utaknemmelig

lig, dristig og hævngierrig Undersaat, der fortiener alvorlig Revselse.

Skrømmet fra at fortsætte sin politiske Reformations-Lære for menige Mand igiennem sit Orakel, Vækkeren, som om den var skreven for eller i det lykkelige Danmarks Hovedstad Kiøbenhavn, valgte han sig en Standplads i en anden Planet, for igiennem et fingert Markskriger Navn at tilraabe Medborgere under Titel af Adinas Hovedstad Anifahs Indvaanere i Maanen de samme utidige Exclamationer i og over denne i sig selv til Misundelse lykkelige og rolige Stats Forfatning, saavel som den mod ham instituerede Action. Men Dumhed eller Dumdristighed, som var med at lægge Planen for den lumske Ondskab og Hævngierrighed, robede snart Intentionen, og Transpositionen af Bogstaverne i Skribentens selvvalgte Opholdssteder i Maanen var alt for simpel til at ikke endog enhver Skoledreng skulde have været istand til at demasquere Autor, og finde i hans Adina og Anifah, vort kiære Dania og Hafnia; ja selv skamfuld over sit fattige Talent, og angest for at denne Vittighed ikke skulde beskiærme ham for Tiltale, har Autor endog taget Beskyldningen paa sig, ved til Slutning i No. 3, og i Avisen No. 22 herved Litr. I at proclamere disse i alle 3 Nummere mere end 10 gange forekomne Stæders Navne for Tryk- eller Skrivefeil og at forandre dem i de følgende No. til Alina og Anafa NB. uden det overflødige h i Enden.

Jeg

Jeg antager derfor, at ingen Fornuftig lader sig binde andet paa Ermet, end at det er Danmarks Regent, Regieringsform og Statsforfatning, ja selv Regieringen, der føres, og Lovgivningen, der emanerer i Hovedstaden Kiøbenhavn, og især den velgiørende Trykkefriheds Lov, der her paa den skammeligste Maade ere haanede og persifflerede. Forgieves beraaber Autor sig paa, at meget findes afskrevet om Adfærd og Personer i Adina og Anifah, hvortil man forgiæves søger efter Originalen i vort Fædreneland; thi dette skammelige Kunstgreb, der endog blot tiener til at giøre Persiflagen mere bitter og det persiflerte mere odieux, kan jo ikke hindre Kiendere fra at orientere sig i Skilderiet ved de Træk deri, som ene og allene pege paa Vækkerens Epoque, ere Echo af den, og have aabenbar ingen anden Hensigt, end at hævne sig selv, som dens Fader eller Pleiefader, over Regieringens billige Fortrydelse og Lovenes Mellemkomst. Ingen, som blot flygtig læser Bladene, vil kunde undgaae at træffe paa de mange Stæder deri, som vidne herom.

Jeg vil, foruden hvad om Navnene Adina og Anifah allerede er sagt, blot til en Prøve nævne nogle:

I No. 1 Pag. 1 forekommer Titlen politiske Bemærkninger paa en Reise 1793—1794.

Pag. 4, 5 siges: at alle Lande paa Maanen yttrede Misfornøielse og ønskede en Reforme, førend det kom saa vidt, som i Frankara, med det Tillæg: at Skribenten blev trøstet ved at høre, at Adina var et af de mindst despotisk regierte Lande.

Pag.

Pag. 6 satiriseres over Regieringsformen i Adina, fordi Kongen der ikke staaer nogen til Regnskab.

No. 2 Pag. 10 kaldes Regenten i Anifah Despot.

Pag. 11, 12 afmales Trykkefriheden i Adina tilligemed dens Hensigt og Virkning paa en skammelig Maade, og desuagtet har Skribenten ikke undseet sig ved:

P. 13 at udskrive Materien for den her perstflerede Trykkefrihed af det Kongl. Resc. dat. 14 Septbr. 1770.

No. 3 Pag. 17 igientages Vækkerens ganske Form, Indhold og Addresse med det Tillæg, for at opvække Latter, at saadant i Adina kaldes oprørisk Hensigt, et Prædikat, som just Ordren til Actionen mod Vækkeren af 14 Aug. 1794, herved Litr. K, føres i Munde.

P. 18 bruges i Adina de selv samme Argumenter for Vækkerens Yndlings-Sætninger, som Advokat Klingberg brugte for Hr. Winding i Kiøbenhavn.

Heraf mener jeg at det er indlysende, at dette Skrift, ligesom hiint, bryder ind paa Regieringsformen og Constitutionen i Danmark, hvilke det er aldeles uden for enhver Undersaats Competence og mod hans Pligt at virke eller tentere noget imod enten i Ord eller Gierning, at det søger at opvække Misfornøielse med de bedste og viseste Indretninger, samt aabenbar haaner Regenten og laster hans Regiering, ligesom det og in specie med Hensyn til den Tiltaltes Situation, mod hvem Dommen af 26 Jan. h. A. er appellert til Skierpelse, er ligesaa formasteligt, som lovstridigt. Jeg bæ-

bærer derfor og ingen Tvivl om, at jo Retten, som fandt betænkeligt at dictere den Tiltalte efter mit Forslag corporlig Straf i Sagen angaaende Vækkeren, vil, naar han endskiønt fritages for at ansees strafskyldig efter Lovens 6—4—1, 2 Art., paa Grund af Lovens 1—1 dens 2—21—4 og 6—4—9 tilfinde den indstævnte Student Winding at have forbrudt Ære og Gods eller i Mangel deraf, at lide paa Kroppen; hvilket herved paastaaes, tilligemed Dom for mit Salarium efter min. Instruxes 10 §, herved i Udskrift under Litr. L; hvorhos tillige indstilles, om ikke med de 3 første No. af det paastevnte Skrift bør forholdes i Overensstemmelse med Forord. af 8 Juni 1689.

Kiøbenhavn den 9de Febr. 1795.

Skibsted.

Til
Kiøbenhavns Hof- og Stadsret.

Hr. Generalfiskalens Bilage vare:

Litr. A.

Pro Memoria.

I at tilstille Hr. Generalfiskalen de 3de første Nummere af et Blad, der kaldes Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, hvilke sees at være udgivne fra den samme Winding, der i Gaar ved Hof- og Stadsretten er bleven dømt, at være strafskyldig som Forfatter af det Blad Vækkeren, for hvilket han efter Cancelliets Ordre af 14de Aug.

Aug. f. A. er bleven tiltalt, skulle man tillige tienstlig anmode Dem, at De ogsaa ville kalde ham til Ansvar for det sidste Skrift, og paastaae ham ved Retten derfor vedbørligen dømt og anseet.

Det Kongelige danske Cancellie den 27 Jan. 1795.

C. v. Brandt.

Schow. Colbiørnsen. Rejersen.

Litr. B. C. D.

De trende første Nummere af Ugebladet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen.

Litr. E.

En Udskrift af Hof- og Stadsrettens Dom af 26 Jan. 1795 i Sagen Generalfiskalen c. Mad. Svare og Studiosus Winding.

Litr. F. G. H. I.

Addresse-Aviserne for Aaret 1795 No. 13, 15, 18 og 22.

Litr. K.

Cancelliets Ordre til Generalfiskalen i Sagen angaaende Ugebladet Vækkeren af 14 Aug. 1794.

Pro Memoria.

Cancelliet er tilhændekommet hosfølgende tvende Nummere af et Ugeblad, som fører følgende Titel: Vækkeren, et Blad for menig Mand; Forfatteren til dette Ugeblad, som aabenbar tilkiendegiver en oprørisk Hensigt, ville Hr. Generalfiskalen behage at tiltale i Overeensstemmelse med

Lov-

Lovgivningerne om Trykkefriheden, til vedbørlig Afstraffelse.

Det Kongelige danske Cancellie den 14 Aug. 1794.

C. v. Brandt.

Schow. Colbiornsen. Nejersen.

Litr. L.

Extrakt af Generalfiskalens Instrux dat. 23de April 1751 § 10.

Udi det øvrige ville Vi allernaadigst, at Dommerne i Almindelighed, saavelsom Vores Høieste-ret skulle altid tilfinde hannem Processens Omkostning, naar de befinde hannem lovligen og retmæssigen at have søgt de Skyldige.

Extraktens Rigtighed vedgaaer

Skibsted.

Pro Memoria.

Da denne Sag den 9de Febr. sidstleden faldt i Rette, forbeholdt jeg mig alle Exceptioner: Paa Grund heraf er det jeg herved, uden at indlade mig i Sagens Realitet, fremsætter tvende Exceptioner til Afvisning mod Hr. Generalfiskalens Stævning af 31 Jan. d. A.

1) Den første Exception bestaaer i, at Generalfiskalen ikke har iagttaget den i Trykkefriheds Processer befalede lovlige Form.

2) Den anden er, at Generalfiskalen har fagsøgt en Person, der i ingen Henseende under denne Sag kan blive ansvarlig.

Ge-

Generalfiskalen har ikke iagttaget den i Trykkefrihedens Sager befalede Processens Form.

Ved Resc. af 7de Octbr. 1771 er det i den 3die § paalagt Bogtrykkere, at de skulle paa udkommende Skrifter sætte enten Forfatterens eller deres eget Navn. Denne Lovens Befaling har Bogtrykker Svares Enke efterlevet; thi paa alle de trende Blade af Jerusalems Skomager, for hvilke hun tiltales, findes hendes Navn. Det havde altsaa været Hr. Generalfiskalens Pligt, at forespørge sig hos Bogtrykker Svares Enke, om hun ville svare for de paaankede Blade eller opgive Bladenes Forfatter. Rigtigheden af denne min Exception bestyrkes ved min Vederparts egen Fremgangsmaade i Sagen med Bogtrykker Svares Enke for Ugebladet Vækkeren. Her lod Hr. Generalfiskalen igiennem Politiet udspørge Svares Enke, om hun kunne opgive Forfatteren. Enten har nu min Vederpart feilet i hiin Sag eller i denne? Jeg formener, at han i nærværende har gaaet urigtigen til Værks.

Hr. Generalfiskalen har sagsøgt en Person, som paa ingen Maade kan, i Overeensstemmelse med Lovene, blive ansvarlig for det paaankede Skrifts Lovlighed eller Ulovlighed.

De om Trykkefriheden gieldende Love nævne ikkun tvende Personer, som kunne komme til at staae til Ansvar for Skrifters Ulovlighed, Forfatteren til Skriftet og Bogtrykkeren. Winding er ikke Forfatter, ikke Bogtrykker, heller ikke Factor hos Svares Enke, og kan aldrig blive det sidste, da

da han ikke har lært Bogtrykkerkonsten, ifald der i øvrigt skulle findes noget i Lovene om, at Factorer ved Bogtrykkerierne skulle svare for Skrifters Ulovlighed. Jeg exciperer altsaa med Søgsmaalet, som anlagt mod en ikke ansvarlig Person.

For at spare hinanden, saavidt mueligt, Ulejlighed, vil jeg opgive min Vederpart, hvad han formodentligen kan og vil indvende, og strax besvare dette.

Winding, vil min Vederpart sige, har ikke i Sagen angaaende Vækkeren benægtet, at være Svares Enkes Factor, altsaa skal han svare, som Factor i denne Sag: Jeg anmærker, deels at Lovene ikke have erklæret Factorer for responsable, deels at man ikke kan giøre Slutninger fra een Sag til en anden, og endeligen deels at i forrige Sag var det ligegyldigt, om Winding havde benægtet at være Svares Enkes Factor, siden han tog sig paa, blot for at opfylde sit engang givne Løfte, at indestaae for Vækkerens Forfatter, uagtet ingen Lov i øvrigt forpligtede ham dertil.

Videre vil det vel hedde, at paa Bladene Qvæstionis staaer, at de sælges hos Winding: men her maa jeg blot spørge min Vederpart: i hvilken Lov bestemmes det, at de som sælge Skrifter, skulle staae til Ansvar? Dette Spørgsmaal er mit Svar.

Tilsidst vil vel Generalfiskalen indvende, at han har Hiemmel for sig i Cancelliets Brev af 27 Jan. d. A. som bestemmer, at Winding skal tiltales. Jeg svarer, at efter Regieringsformen

kan

kan Kongen, men aldrig Cancelliet, give Love: Altsaa er Cancelliets Brev ingen Lov; at naar Cancelliet altsaa vil procedere, maa det ogsaa taale Exceptioner. Cancelliet er, som Part, under de samme Love, som Winding. Det kan vel befale Generalfiskalen, at anlægge en Sag mod Winding, men ikke befale Winding at udholde en Proces med det, eller befale Dommerne at domme overeensstemmende med Lovene. Cancelliets Brev uagtet, er altsaa Winding berettiget til at fremsætte og Dommerne forpligtede til at paakiende denne Exception, som om den var fremsat mod privat Mand.

Jeg haaber saaledes at have bevist, at Generalfiskalens Sogsmaal ikke er anlagt overeensstemmende med Trykkefrihedens Love efter min bedste Indsigt.

Paa Grund heraf paastaaes altsaa:

"At den i Sagen under 31 Jan. sidstleden "af Generalfiskalen udtagne og under 9de Febr. "næstefter irettelagte Stevning vorder afvist, og "Citanten tilfundet at betale Indstevnte Kost og "Tæring med noget tilstrækkeligt."

Saaledes, under Forbeholdenhed af det videre fornødne og in specie af Sagens Deduction i Realiteten, ifald Retten skulle være af en anden Formening, end jeg, indlades den til Kiendelse.

Kiøbenhavn den 13 April 1795.

Klingberg.

Til
Hof- og Stadsretten.

Hr.

Hr. Generalfiskalen indberettede til det Kongelige danske Cancellie, at Studiosus Winding havde ladet gjøre Exception til Søgsmaalets Afvisning, hvorpaa Cancelliet tillagde Generalfiskalen følgende Ordre:

Pro Memoria.

I Anledning af Hr. Generalfiskalens Indberetning og Foresporgsel under 30 f. M. angaaende Skriftet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, skulle man tienstlig have Dem tilmeldet, at da Studiosus Winding har giort den i bemeldte Deres Indberetning omskrevne Exception, saa ville de behagentligen opfordre Bogtrykker Svares Enke til at paavise Forfatteren; naar denne er udfundet, forfølges Sagen mod ham allene, men i Mangel deraf mod Svares Enke, og altsaa frafaldes i Henseende til Winding.

Det Kongelige danske Cancellie den 21 Maj 1795.

C. v. Brandt.

Schow. Colbiornsen. Rejersen.

Sagen blev, paa Grund af dette P. M., af Generalfiskalen hævet den 1 Juni 1795.

Til-

Tilforordnede udi Kiøbenhavns Hof- og Stadsret:

Giøre vitterligt: at efter Begiering af Generalfiskal Skibsted bliver, i Følge de ham fra det Kongelige danske Cancellie den 27de Jan. og 21de Maj dette Aar tillagde Ordrer, herved med lovlig Varsel indstevnet Bogtrykker-Enken Madame Maren Svare med Laugværge Student Winding, eller hvem anden hun ved Stevningens Forkyndelse som saadan maatte finde for godt at nævne og opgive, at møde her inden Retten Mandagen den 8de Juni førstkommende, for som den, der har trykt de 3de første Nummere af et Blad kaldet Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, hvortil hun ikke paa Anmodning har opgivet Forfatteren i Overeensstemmelse med den 3 § af Reskriptet, dateret 3die October 1771, at anhøre Paastand og lide Dom til vedbørlig Afstraffelse, saavel for disse 3 Nummeres lovstridige og formastelige Indhold, som for sit dristige Forhold med at befordre sammes Trykning paa en Tid, da Action endog af Justitien var anlagt mod hende for Ugebladet Vækkeren, som hun ligeledes havde trykt, samt endelig til at betale Generalfiskalens Salarium, alt i Overeensstemmelse med de Lovstæder, som nærmere under Sagen vil blive paaberaabte. Dets til Bekræftelse under Hof- og Stadsrettens Segl og Justits-Sekretairens Underskrift.

Kiøbenhavn den 30 Maj 1795.

Horn.
(L.S.)

Pro

Pro Memoria.

I Følge det Kongelige danske Cancellies Ordre til mig af 27 Jan. og 21 Maj, saa og i Anledning af Student Windings Svar paa Madame Svares Vegne af 27 Maj paa min Requisition af 26 ejusd., hvilke Dokumenter herved fremlægges under Litr. A, tiltaler jeg ved Stevning af 30te Maj, (som desværre først i Dag lovlig falder i Rette), under denne Sag paa Embeds-Vegne Bogtrykker-Enken Madame Svare, som den der i Følge Reskriptet af 7de Octbr. 1771 § 3 skal staae til Ansvar for Indholden af de under No. 1, 2, 3 udkomne og paastevnte første 3de Nummere af et Ugeblad, kaldet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen. De 3de Nummere af Bladet følge under Litr. B. C. D. Jeg har, for at karakterisere den anonyme Forfatters Adfærd og paaankede Forhold, i hvis Sted Indstevnte nu staaer, alene i min Stevning sagt, at dette er lovstridigt og formasteligt, og jeg behøver kun, for at godtgiøre saadant, in facto at beraabe mig paa 2 Ting, først nemlig paa det, som er Retten og enhver anden i friskt Minde nylig at være passeret med Udgivningen af Ugebladet Vækkeren, og dernæst paa det paastevnte Ugeblads eget Indhold. Thi naar det af mit Litr. E, der er en Udskrift af Rettens Dom, affagt den 26 Jan. d. A., er bemærket: at Madame Svare er den Dag tilfunden at bøde for Indholden af Vækkeren 200 Rd. conjunctim med Studenten Winding, og at Ugebladet Qvæstionis, uagtet hun af Modestie, da hun var citeret for Væk-

keren, selv stoppede dette Blad, ikke destomindre førend denne Dom faldt, begyndte at udgaae, see Addresse-Avisen af 19de, 20de og 26 Jan. d. A. No. 13, 15, 18 herved under F. G. H, samt at det, skiønt paa en cryptisk Maade og indirecte, ikke indeholder andet end en Igientagelse, en Fortsættelse af Materien, Sproget og Addressen i Vækkeren, i Anledning af hvilken genus causæ var opróvist Hensigt og Tilsidesættelse af hvad der er undersaatlig Pligt efter Lovens 1—1, dens 2—21—4 og 6—4 Cap., saa mener jeg, at Følge-Slutningen gióres let til Fordeel, for hvad jeg i min Stevning har avancert. Men paa det at min Vederpart strax kan sættes i Arbeide med at afbevise, istedenfor med at provocere til Bevis for, eller benægte de paastævnte Blades Indhold, vil jeg til Overflødighed kortelig berøre de Træk i Skriftet, som røbe, at dets Forfatter er intet andet, end en masqveret, ondskabsfuld, utaknemmelig, dristig og hævngierrig Undersaat, der fortiener alvorlig Revselse.

Skræmmet fra at fortsætte sin politiske Reformations-Lære igiennem sit Orakel Vækkeren for menige Mand, som om den var skrevet for eller i det lykkelige Danmarks Hovedstad, Kiøbenhavn, udsaae han sig en Stridplads i en anden Planet, for igiennem en fingert Markskrigers Navn at tilraabe Medborgere, under Titel af Adinas Hovedstad Anifahs Indvaanere i Maanen, de samme utidige Exclamationer over og imod deres i sig selv til Misundelse lykkelige og rolige Stats For-

fat-

fatning, saavelsom den mod ham instituerte Action; men Dumhed eller Dumdristighed, som var med at lægge Planen for denne lumske Ondskab og Hævngierrighed, røbede snart Intentionen, og Transpositionen af Bogstaverne i Skribentens selvvalgte Opholdssteder i Maanen er alt for let til, at ikke endog enhver Skoledreng skulle have været istand til at demasquere Autor og finde i hans Adina og Anifah vort kiære Dania og Hafnia. Ja, selv skamfuld over sit fattige Talent, og angest for, at denne Vittighed ikke skulde beskierme ham for Tiltale, har Autor endog taget Beskyldningen paa sig, ved til Slutning i No. 3 og i Avisen No. 22 herved Litr. I at proclamere disse i de 3 Nummere mere end 10 gange, forekommende Stæders Navne for Tryk- eller Skrivefeil, og at forandre dem i de følgende No. til Alina og Anafa, NB. uden det overflødige h i Enden.

Jeg antager derfor, at ingen Fornuftig lader sig binde paa Ermet, at det ikke er Danmarks Regent, Regieringsform og Statsforfatning, ja selv Regieringen der føres og Lovgivningen, der emanerer i Hovedstaden Kiøbenhavn, og især den velgiørende Trykkefriheds-Lov, Forfatteren har havt til Hensigt paa den skammeligste Maade at haane og persiflere.

Forgiæves beraaber man sig paa, at meget findes afskrevet om Adfærd og Personer i Adina og Anifah, hvortil Originalen forgiæves søges i vort Fædreneland; thi dette skammelige Kunstgreb, der endog blot tiener til at giøre Persiflagen mere

bitter og det persiflerte mere odieust, kan jo ikke hindre Kiendere fra at orientere sig i Skilderiet ved de Træk, der eene og allene pege paa Vækkerens Epoque, ere Echo af den, og have aabenbar ingen anden Hensigt, end at hævne sig selv, som dens Forfatter eller Pleiefader, over Regieringens billige Fortrydelse og Lovenes Mellemkomst. Ingen, som blot flygtig læser Bladet, vil kunde undgaae at treffe paa de mange Steder deri, som vidne herom.

Jeg vil, foruden hvad om Navnene Adina og Anifah allerede er sagt, derfor her blot nævne nogle;

Pag. 4, 5, siges: at alle Lande paa Maanen yttrede Misfornøielse og ønskede en Reforme, førend det kom saavidt, som i Frankara, med Tillæg: at Autor blev trøstet med at høre, at Adina var et af de mindst despotisk regierte Lande.

Pag. 6 satiriseres over Regieringsformen i Adina, fordi Kongen der ikke staaer nogen til Regnskab.

I No. 2 Pag. 10 kaldes Regenten i Anifah Despot.

Pag. 11, 12 afmales Trykkefriheden i Adina tilligemed dens Hensigt og Virkning paa en skammelig Maade, og desuagtet undseer Autor sig ikke ved,

Pag. 13 at udskrive Motiverne for den persiflerede Trykkefrihed af Kongens Reskript, dat. 14 Septbr. 1770.

I No. 3 Pag. 17 repeteres Vækkerens ganske Form, Indhold og Adresse, med det Tillæg, for at opvække Latter, at dette i Adina kaldes oprørisk Hensigt, et Prædikat, som just Ordren til Actionen med Vækkeren af 14 Aug. 1794, herved Litr. K, fører i Munde.

Pag. 18 bruges i Adina det samme Argument for Vækkerens Yndlings-Sententzer i Anisa, som Advokat Klingberg har brugt for Mad. Svare og Hr. Winding i Kiøbenhavn.

Heraf mener jeg at det er indlysende, at dette Skrift, ligesom hint, bryder ind paa Regieringsformen og Constitutionen i Danmark, hvilke det er aldeles udenfor enhver Undersaats Competence, og imod hans Pligt at virke eller tentere noget imod enten i Ord eller Gierninger, at det søger at opvække Misfornøielse mod de bedste og viseste Indretninger, samt aabenbar haaner Regenten og laster hans Regiering, ligesom det og in specie med Hensyn til den Tiltaltes Situation, imod hvem Dommen af 26 Jan. d. A. var appelleret til Skierpelse, er ligesaa formasteligt som lovstridigt. Jeg bærer derfor og ingen Tvivl om, at jo Retten, som fandt betænkeligt at dictere den Tiltalte corporlig Straf i Sagen angaaende Vækkeren, vil, naar hun endskiønt fritages for at ansees strafskyldig efter 6 — 4 —, 2 Art., paa Grund af Lovens 1 — 1 dens 2 — 21 — 4 og 6 — 4 — 9, tilfinde den indstevnte Madame Svare, at have forbrudt Ære og Gods, eller i det mindste at lide paa Kroppen, hvilket herved paastaaes, tilligemed

ligemed Dom for mit Salarium efter min Instruxes 10 § herved i Udskrift under Litr. L; hvorhos tillige indstilles, om ikke med de 3 første No. af det paastævnte Skrift bør forholdes i Overeenstemmelse med Forord. af 8 Juni 1689.

Kiøbenhavn den 15 Aug. 1795.

Skibsted.

Til
Kiøbenhavns Hof- og Stadsret.

Bilaget Litr. A.

Pro Memoria.

I at tilstille Hr. Generalfiskalen de 3de første Nummere af et Blad, der kaldes Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, hvilke sees at være udgivne fra den samme Winding, der i Gaar ved Hof- og Stadsretten er bleven dømt at være strafskyldig, som Forfatter af det Blad Vækkeren, for hvilket han efter Cancelliets Ordre af 14 Aug. f. A. er bleven tiltalt; skulle man tillige tienstlig anmode Dem, at De nu ogsaa ville kalde ham til Ansvar for dette sidste Skrift, og paastaae ham ved Retten derfor vedbørligen dømt og anseet.

Det Kongelige danske Cancellie den 27 Juni 1795.

C. v. Brandt.
Schow. Colbiørnsen. Rejersen.

Til
Generalfiskal Poul Friderich Skibsted.

Pro

Pro Memoria.

I Anledning af Hr. Generalfiskalens Indberetning og Foresporgsel under 30 f. M. angaaende Skriftet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, skulle man tienstlig have dem tilmeldet: at da Studiosus Winding har giort den i bemeldte Deres Indberetning omskrevne Exception, saa vilde De behageligen opfordre Bogtrykker Svares Enke til at paavise Forfatteren. Naar denne er udfundet, forfølges Sagen mod ham allene; men i Mangel deraf, imod Svares Enke, og altsaa frafaldes i Henseende til Winding.

Det Kongel. danske Cancellie den 21 Maj 1795.

C. v. Brandt.

Schow. Colbiornsen. Rejersen.

Til

Generalfiskal Poul Friderich Skibsted.

Pro Memoria.

For at opfylde Cancelliets mig tilhændekomne senere Ordre af 21 dennes, angaaende Skriftet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, bedes de tvende Hof- og Stadsrets Budde, Krog og Rieber, at forfoie sig hen til Bogtrykker-Enken Mad. Svare, og overlevere hende vedfølgende Copie af samme, samt derefter at æske hendes bestemte Svar, angaaende hvem Forfatteren er til det ommeldte Skrift; og tillige betyde hende, at dersom denne ikke saaledes paavises, at han derefter vedstaaer Paavisningen, vil Sagen, som

jeg

jeg paa mit Embeds Vegne forhen var befalet at anlægge mod Studiosus Winding for dette Skrifts Indhold, blive forfulgt mod hende selv. Hvad, som i denne Anledning svares eller passerer, beder jeg denne Requisition paategnet, saaledes, at det i Tilfælde kan beediges.

Kiøbenhavn den 26 Maj 1795.

Skibsted.

Anno 1795 den 26 Maj, indfandt vi tvende undertegnede os for indbemeldte Bogtrykker-Enke Mad. Svare med denne Requisition, hvilken vi for hende bekiendtgiorte, Copie til hende heraf leverede. Ligeledes leverede vi hende og den i Requisitionen ommeldte Copie af Cancelliets Ordre til Generalfiskalen; hvorefter vi æskede hendes Svar paa Requisitionens Indhold, hvortil Mad. Svare erklærede: "Da hendes Svigerson Win-"ding nu ikke var tilstæde, kunde hun ikke strax "svare noget herpaa; men fra ham kunde vi ven-"te at erholde Svar." Vi indfandt os derefter end videre samme Dag hos Mad. Svare, da Hr. Winding, som nu var tilstæde, tilkiendegav os, at i Morgen skulle vi bekomme Svar. Det haver altsaa beroet indtil i Dag undertegnede Dato, da os af Hr. Winding blev overleveret det herhos med vorrs Forsegling vedhæftede skriftlige Svar.

Saaledes forrettet vedgaaer

Krog. Rieber.

Af

Af gyldige Aarsager kan jeg ei endnu opgive Autor til Jerusalems Skomagers Reise til Maanen. Jeg nødes altsaa til for det første at indestaae for bemeldte Ugeskrift; og da jeg i samme ei kan finde det allermindste lovstridigt, saa haaber jeg at blive fri for videre Forfølgelse, eller i det mindste forventer Retfærdighedens og Lovenes Beskyttelse.

Kiøbenhavn den 27 Maj 1795.

pro Maren Svare.
Winding.

Litr. B C og D.

De trende første Nummere af Ugebladet Jerusalems Skomager.

Litr. E.

Hof- og Stadsrettens Dom i Sagen om Ugebladet Vækkeren.

Litr. F, G, H, og I.

Addresse-Aviserne for indeværende Aar No. 13, 15, 18, 22.

Litr. K.

Cancelliets Ordre til Generalfiskalen af 14de Aug. 1794 om at tiltale Vækkerens Forfatter, som findes trykt Pag. 10—11.

Litr. L.

Generalfiskalens Instrux § 10 i Sienpart, som findes trykt Pag. 11.

Pro

Pro Memoria.

Paa Grund af Cancelliets Ordre og i Følge Stevning dat. 30 Maj, som desværre nogensinde faldt i Rette, søger Hr. Generalfiskal Skibsted under denne Sag Bogtrykker Svares Enke in subsidium for Forfatteren til de trende første Nummere af Ugebladet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, til Straf for det ved Udgivelsen af disse Ugeblade efter Hr. Generalfiskalens Formening udviste lovstridige og formastelige Forhold. Da det Ord formastelig formodentligen er sat ikkun propter euphoniam, skal jeg allene holde mig til det andet Characteristicum, lovstridig, hvilket Ord jeg maa tilstaae, at jeg bedst forstaaer.

Ordet lovstridig og Sagens Natur opgiver mig altsaa i Øieblikket følgende tvende simple Spørgsmaale:

1) Mod hvilke Love skulle Ugebladet Jerusalems Skomagers Reise kunne stride?
2) Strider Ugebladet Jerusalems Skomagers Reise virkeligen imod nogen af de gieldende Love?

I. Objektet, hvorom der under nærværende Sag tvistes, er et Skrift, kaldet: Jerusalems Skomagers Reise til Maanen. Altsaa er det klart, at det, der ene kan udgiøre Svaret paa mit første Spørgsmaal, er Bestemmelsen af de Love, der kunne ansees som gieldende i Henseende til Trykkefrihedens Sager.

Generalfiskalen vedbliver haardnakket at paastaae, at 2—21—1 til 4 endnu skal have Lovs Kraft,

Kraft, endskiønt flere Skribentere have med Grundighed beviist ikke allene Umuligheden af denne Sætning, men ogsaa Urimeligheden, der, ved at antage samme, tillægges Lovgivningen. Var det altsaa ikke fordi 2—21—1—4 kunne stundom falde Generalfiskalen bequem i en snever Vending, saa maa jeg uden Tilbageholdenhed tilstaae, at jeg hverken i Generalfiskalens Forstand eller Hierte kan finde Aarsag, hvorfor han vedbliver at mene, hvad alle Lovkyndige ikke mene. Jeg har allerede eengang, baade som Borger og som Sagfører, i Strid med Generalfiskalen fremsat de Grunde, paa hvilke jeg, efter min Overbeviisning, vrager 2—21—1—4: Uagtet jeg har grundet Aarsag til at kunne tiltroe mine Dommeres Oplysning og liberale Tænkemaade alt i Trykkefrihedens Sager, og det altsaa maatte synes unødvendigt at fremsætte Grunde der, hvor hine tvende Egenskaber hos Dommerne vilde fremkalde langt lysere og rigtigere Grunde, end de, jeg vil være istand til at fremsætte, saa skal jeg dog, for at have min Samvittighed frelst, korteligen opgive de Aarsager, der i enhver Stilling bestemme mig til at ansee 2—21—1—4 for aldeles ophævede Love.

a) 2—21—1—4 ere Love, givne ikkun for at støtte Censuren, og staae i den noieste Forbindelse med denne. Reskriptet af 14 Sept. 1770 ophævede Censuren, og hver dens Virkning maatte jo falde med den.

b)

b) 2—21—1—4 kan ikke være samtidig, som Lov, med Reskriptet af 3 Decbr. 1790; thi disse Love ere absolute modsigende hinanden.

c) 2—21—1—4 ere saa ubestemte, at man ikke, naar man vilde være retfærdig og der end ikke vare andre Grunde for deres Ophævelse, kan anvende dem med Sikkerhed. Overalt maa jeg tilstaae, at det altid forekommer mig, at være en slet Lovtale, Cancelliets Advokat holder nærværende Lovgivnings-System, naar han vil paatvinge det, at 2—21—1—4 endnu ere Love gieldende ligesaa fuldt som Reskriptet af 3 Decbr. 1790; thi det er at parre Lyset med Mørket, og seer ud, som Horatzes:

turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne.

Reskriptet af 14 Septb. 1770, der ophæver Censuren, og Reskriptet af 3 Decbr. 1790, der bestemmer Trykkefrihedens Grændser, ere saaledes de eneste Love, som jeg i nærværende Sag kan antage for gieldende.

II. Efter altsaa at have været i den ubehagelige Nødvendighed, at maatte præliminariter afgiøre med min Vederpart, hvilke Love, der i en Materie af den Værd og Vigtighed, som Trykkefrihedens, skulle ansees for gieldende eller ikke gieldende, kan jeg først begive mig til at undersøge, om det paaankede Blad, Jerusalems Skomagers Reise til Maanen, virkeligen strider imod de gieldende Love eller ikke.

Det

Det første Skridt, som jeg troer at burde gisre, naar jeg skal forsvare Forfatteren til dette Ugeblad, er, at fremlægge alle Nummere af dette Ugeblad (sub Litr. A til X inklusive). Mit Hiemed hermed er, at sætte Retten i Stand til at bedømme dette Skrifts Hensigt og Plan, hvilket jeg troer kun kan skee ved et Oversyn over det Hele af dette Værk. Spørger man altsaa, hvad Hensigten med dette Blad har været og endnu er, saa svarer jeg med Forfatteren i No. 3 Pag. 23, den var og er den: at fremstille Ondt som Ondt, Godt som Godt, Skurker og Narre, som afskyelige og medynksværdige, ufornuftige og Gale, som Gale, det er den Hensigt, som enhver Skribent skal og bør have, der ikke er kold for Dyd, Sandhed og Retfærd.

Forfatterens Hensigt var ikke, at udmærke i Besynderlighed denne eller hiin Stat, denne eller hiin Regieringsform, denne eller hiin Person: Han har søgt at gaae alle de Udtydninger, som enten Nysgierrighed, Lediggang, Frygt eller enhver anden Sielens heldige eller uheldige Stemning med al optænkelig Vittighed ville udfinde, i Mode ved sin almindelige Erklæring, i No. 1 Pag. 2, og ved sine specielle Erklæringer, tilfsiede Slutningen af hvert Nummer, vid. No. 2 Pag. 16, No. 4 Pag. 32 og følgende No. Men man har ikke desmindre læst Bladet hver paa sin Maneer, øvet sin Vittighed og ikke agtet Forfatterens Erklæring. Igiennemlæser man Værket med den mindste Opmærksomhed, saa vil man finde, at Forfatteren revsede

Fed

Feil snart i Monarkiet, snart i Aristokratiet, snart i Demokratiet, snart i de blandede Regieringsformer. Skulle dette være utilladeligt? Skulle baade alle Russers Herskerinde, den venetianske Doge, det hamborgske Senat, det brittiske Parlament og den franske Nationalforsamling være berettigede, fordi de i deres Forbittrelse syntes, at et eller andet Pensselstrøg lignede dem, til med een Mund at skrige: det er mig, det er os! dse den Forræder? Sandeligen min Forfatter fortiener ikke den Hæder, at have forfærdiget et saa sandru Brændspeil, og han har aldrig villet gisre det.

Oldtidens Vise indhyllede de gavnligste Sandheder i Fabelens og Allegoriens skionne, simple, Dragt: de raa, udyrkede Slægter giemte saaledes letteligen de meest frugtbringende Sandheder i Hukommelsen. Æsopus og Phædrus vare Skolebørnenes eneste Ledsagere, indtil Alder og Erfarenhed berigtigede de udenad lærte Sandheder. Phædrus skildrede i Fablen: Ranæ regem petentes, Konger, enten som uduelige eller som Rovdyr, der opaade deres Undersaatter, og fortalte, som Fabeldigter, hvad Samuel sagde, som Historieskriver, at det hsieste Væsen satte Konger paa Jorden i sin Vrede: Men Phædrus, saavidt jeg veed, blev ikke foruroliget af sin Tids Konger; thi den gode Konge kunne ikke gisre nogen Anvendelse paa sig, og de onde Konger taug heller med deres Skam. Fabeldigteren og den allegoriske Skribent, der ere hinanden paa det nsieste beslægtede, vare altid hæ-

hædrede blandt sit Folk, fordi man indsaae den Nytte, de stiftede. Dette maa være nok sagt til Beviis for Fabelens og Allegoriens Nytte og deres Lovlighed i Almindelighed. Jeg skal ikke længer opholde mig ved dette rige Emne, da jeg ikkun skal skrive et Forsvar for den paaankede Allegorie.

Reskriptet af 3. Decbr. 1790 bestemmer, at Skrivefrihed er tilladt, men at Regieringen og dens Foranstaltninger ikke maa haanes, og enkelt Medborgeres Ære ikke fornærmes. Efter disse tvende Regler skal jeg prove Skriftet, som er under Tiltale.

At enhver Forfatter maa skrive, paa hvad Maade han vil, er klart af Lovgivningens udstrakte Bud. Elegien og Oden ere ikke mere berettigede til at komme til Verden, end den didactiske Versart, og denne nyder intet Fortrin for Fablen og Allegorien: chacun peut tout ecrire. Forfatteren til det paaankede Ugeblad har altsaa ikke forbrudt sig mod Loven ved at vælge Allegorien.

Spørgsmaalet indskrænker sig da til, om han har haanet Regieringen i Danmark eller fornærmet enkelt Medborger ved Allegorien i Jerusalems Skomagers Reise?

For at en Allegorie kan komme under Lovens Paakiendelse, maa den være injurieus, og at den Allegorie, hvorom der tvistes under denne Sag, ikke er det, skal jeg letteligen bevise; ligesom jeg dernæst skal afbevise det af Generalfiskalen fremforte, hvilket skal rangere med Argumenter.

At

At den hele allegoriske Forestilling om Landet Adina eller Alina og Hovedstaden Anisah eller Anafa, ikke gielder Danmark eller Kiøbenhavn, som min Vederpart foregiver, men blot et Ideal, der skulle have et Navn og en Beliggenhed, hvis Rigtighed Hr. Generalfiskalen i øvrigt, om han tvivler, ville behage at afbevise, godtgiøres af tvende Omstændigheder:

a) Naar jeg herved paa Forfatterens Vegne erklærer, at han ikke ved Adina eller Alina og Anisah eller Anafa vil have forstaaet Danmark eller Kiøbenhavn, og benægter enhver saadan Udtydning som usandfærdig, stridende mod hans Mening, da han skrev Bladet, og altsaa, som opdigtet.

b) Naar jeg af Ugebladet oplyser, at der findes i samme Hoved-Omstændigheder sagte om Adinas eller Alinas Statsforfatning og Regent og om Staden Anisa eller Anafah, som ikke in facto finde Sted i Danmark og Kiøbenhavn.

For at et Udsagn, det være under Allegorie eller simpelt fremsat, skal kunne være Injurie, maae de formeentligen injurierede Personer enten være nævnede eller opgivne ved saadanne individuelle Særkiender, som alle ere rigtige in facto ved dem og eene anvendelige paa dem. Finder dette ikke Sted, saa er det ingen Injurie, og den Person som vil være fornærmet, er ikke fornærmet. Denne Theorie, hvis Rigtighed man ikke be-

behøver at være lovkyndig for at kunne indsee, haaber jeg tilfulde vil, anvendt paa det tiltalte Blad, frifinde Forfatteren.

Jeg nødsages altsaa til, at anstille en Sammenligning imellem Adina eller Alina og Danmark.

I Adina er Constitutionens første Grundsætning, at Regenten eier Statens Borgere og Lander (Pag. 6). I Danmark eier Kongen ikke Mennesker og ikke Staten: Efter Kongeloven kan Kongen hverken pro parte eller in totum [illegible]ænde eller sælge Statens Lande.

I Adina spiller man Tærninger om den Prinds, der skal være Regent (Pag. 7). I Danmark succederes efter Kongeloven i Overeensstemmelse med den agnatisk-cognatiske Arvegangsmaade.

I Adina er Regenten Despot. I Danmark regierer Kongen efter Constitutionen af 1660.

I Adina er Regenten kold for Sandhed og Sandhedens Venner: I Danmark er Regenten varm for Sandheden, og dens Venner ere hans.

I Adina bestemte den nedrigste Skiendighed Regenten til at tillade Undersaatterne Skrivefrihed (Pag. 10). I Danmark følede Kongen, at Skrivefriheden var Nationens Ret og Borgernes Værn mod al den Undertrykkelse, som vindesyg eller uvidende Embedsmand mod hans Villie vilde forsøge;

han fremkaldte den 14 Septemb. 1770 og den 3die Decbr. 1790 Nationens Talenter og dens Indsigter, og de bleve hans og Folkets Genier.

I Adina lider den, som tiltales for Skrifter, men frisindes, et betydeligt Tab (Pag. 12). I Danmark værner Lovgivningen for den, som tiltales for Skrifter, men frisindes, mod Tab.

I Adina ere Skatkammeret og Toihusene tomme (Pag. 16). I Danmark finde vi det Modsatte af denne Forfatning.

Til at finde nogen Lighed imellem Anafahs Hof og den danske Hofetat, maa jeg tilstaae, at jeg hverken har vovet mig længe nok i Juuleleegen om Ligheder og Uligheder, eller har Hr. Generalfiskalens Spiritus familiaris, som, salva venia, er en meget uefterrettelig Person.

Jeg har saaledes stillet Idealet, Adina, ved Siden af Sandheden om Danmark, og nu spørger jeg, at jeg skal bruge min Vederparts Ord: kan nogen orientere sig i hint Skilderi Danmark? Jeg seer lutter opposita juxta se posita og min Vederpart maa længe nok sætte mig under Skoledrenge og iblant Ufornuftige, fordi mit Seeglas ikke, som jeg troer, har saa mange falske Farver ved Randen, som hans; jeg svarer ham blot: Davus sum, non Oedipus.

Da det af foranførte Sammenligning er klart, at det vigtigste og værste, som er sagt om Adina, er aldeles urigtigt, usandt og uanvendeligt paa Danmark,

mark, saa flyder deraf: at det ikke er om Danmark Allegorien taler, men om et andet Land, hvis Beliggenhed i øvrigt er mig ligegyldigt, og om en anden Regent, hvis høie Ret til at tiltale Forfatteren for den grusomme Fornærmelse jeg paa det kraftigste forbeholder.

Maar altsaa ikke min Vederpart kan bevise, at hvad der er sagt om Alina, er sandt i Danmark, og Dommerne ikke uden Bevis, kan antage det, saa troer jeg, med den fuldeste Overbevisning, at Forfatteren maa blive at frifinde. Saameget er vist, efter min Formening, hvilken jeg altid indstiller til Kyndigeres Overveielse, at dersom nogen Dommer fik i Sinde at sige, at, hvad der er sagt om Alina, er sagt om Danmark, saa kunde han vel aldrig undgaae at komme under Generalfiskalens Tiltale og fortiente, at tiltales af Generalfiskalen; thi han maatte da antage, som bevist, at alle de stygge Ting, der ere sagte om Alinas Forfatning og Regent, vare sande i Danmark.

Enkelte og almindelige Ligheder i en Allegorie giøre den aldrig anvendelig, ligesaa lidet, som man kan kalde det Malerie lignende en vis Mand, som ikkun har Menneskets Særkiender fra Dyrene, og, ifald det nogensinde havde faldet, som aldrig var Tilfældet, Forfatteren til Jerusalems Skomagers Reise til Maanen ind, under Alina at ville betegne Danmark, saa var han den Stymper, om hvilken Horatz siger:

Æmilium circa ludum faber imus & ungves
Exprimet & molles imitabitur ære capillos.

Dersom almindelige Udladelser, som man ville tillade sig at tvinge til at være Ligheder, skulle kunne afgiøre Sagen, saa troer jeg man kunne finde andre Stater afmalede i Alina, end Danmark. Naar jeg ville tillade mig, at giøre Vold paa Autors Mening — og hvorfor ikke jeg ligesaavel, som Generalfiskalen? — saa troer jeg at kunne finde i Alina Omstændigheder, som kunne passe sig paa England. For imidlertid at vise, at der ere Omstændigheder, som kunne passe sig paa England, vil jeg blot anføre, at, siden det Pittske Ministerium, er Trykkefriheden i England ikkun et tomt Navn, da Juryen blot indskrænkes nu til at udsige Guilty eller Not-Guilty over, om en er Forfatter til et Skrift eller ikke, men ikke om han er Forbryder eller ikke Forbryder; at Prindsen af Wales undertiden er blevet hentet til Parlamentets Forsamlinger fra Steder og mødt paa en Maade, som, naar jeg undtager, at han havde den exministerielle Fox under Armen, neppe kunne bevise hans Varme for Sandheden, og at Prindsen af York, som Kongen af England har giort til General, er blevet totaliter slaget af den Pichegru, som alle tydske Aviser degraderede i Begyndelsen til Corporal, hvorved hiin godtgiorte neppe at have Corporals Talent. Dog England er ligesaalidet meent som Danmark, og jeg har for megen Ærbødighed for St. James Hoffet til at ville forkleine dets høie Prindser; jeg vil blot opgive, hvorledes man kan, naar man vil sammenblande facta og

træk-

trække, som man siger, en Forfatters Ord ved Haaret, finde alt hos ham, hvad man lyster.

Enhver har læst Holbergs Niels Klims underjordiske Reise, og fundet, at denne indeholdt den bitreste Satire over Regieringer og Regieringsformer, og jeg tvivler ingenlunde om, at jo en Forfatter ved i vor Tid at skrive en Commentaire over den, ville torde finde Prophetier i den paa vor Tid, hvori var vel saa megen Vished og vel saa meget sund Sands, som der Newton fandt baade i de store og de smaae Propheter: Men Holberg nedsteeg roeligen, uforstyrret af Generalstaler og ufældet af Dommere, i sin Grav, og endskiønt hans dristige Muse vovede sin kiekke Flugt, imedens Censurens tunge Lænke ofte standsede den, saa har man dog hverken sværtet hans Rygte, eller brændt hans Skrifter, eller sloifet hans Minde.

Min Vederpart har selv følet forud Vægten af dette Argument og villet gaae det i Møde ved at sige, at just derved, at der findes adskillige Ting sagte om Adina og Anafa, som ikke passe paa Danmark, bliver Persiflagen mere bitter: Dersom jeg ikke havde saa megen personlig Agtelse for min Vederparts Karakteer, saa vilde jeg spørge ham, hvor fik Manden al den Persiflagens Theorie fra? Men da jeg er fuldkommen overbeviist om, at min Vederpart aldrig nedlod sig til sligt, saa vil jeg blot svare hvad den daglige Erfaring lærer, at jo meer et Maleri ligner Originalen, des vissere er man om Maleriets Sandhed, men naar Maleriet

er

er forskiellig endog i Hovedtrækkene fra den, som man vil udgive for Originalen, saa kan man være vis paa, at det ikke er et Maleri efter den Original.

Saaledes haver jeg, som jeg tør troe, klarligen godtgiort, at Fortællingen om Adina eller Alina og Anisah eller Anafa, naar man vil henvende den paa Danmark og Kiøbenhavn, hverken har Allegoriens Dyd eller Injuriens Kiendemærke, som er Sandhed, der maa ligge paafaldende ved første Øiekast, tydeligen og lys for hver Læsers Øie. — At denne Omstandighed in facto, tillagt den paa Forfatterens Vegne forhen nedlagte Benægtelse, tilstrækkeligen beviser Forfatterens Uskyldighed, er indlysende for mig.

Det staaer nu tilbage for mig at bevise Urigtigheden af, hvad Hr. Generalfiskalen har fremført under Navn af Argumenter: disse ere almindelige og specielle.

Til det almindelige, saa kaldte, Argument henhører, at Jerusalems Skomagers Reise kom til Verden, førend Hof- og Stadsretten havde afsagt Dom i Sagen angaaende Ugebladet Vækkeren. Jeg har ved at giennemlæse Generalfiskalens Indlæg i denne Sag fundet, at han aldrig glemmer, paa hvad Maade han end kan komme til dermed, at pege hen til Vækkerens Historie og Dom. Sandeligen for min Skyld behøvede Generalfiskalen ikke at giøre dette; thi jeg kiender Dommen ligesaa godt som han: vil Hr. Generalfiskalen

fiskalen altsaa overe, saa er det i Sandhed ikke saa ædelt, og jeg kan ikkun svare ham:

Infandum jubes renovare dolorem.

Vækkerens Sag er paadømt, Dommen opfyldt, altsaa troer jeg, at dette stakkels Blad efter overstandne Fataliteter burde have Lov til med Fred at hvile i sin Grav. Men hvad denne Henvisning til Vækkeren, i Hensyn til Dommerne, skal betyde, veed jeg ikke; thi saalænge, som ingen Lov forbyder, at en Bogtrykker maa, medens han er under Tiltale for et Skrift, lade noget andet Skrift udgaae fra sit Trykkerie, kan vel her ikke findes noget Argument for Lovkyndige eller Dommere.

Iblandt Generalfiskalens specielle saakaldte Argumenter, regner jeg

a) Nævnet Adina eller Alina, Anifah eller Anafa.

b) Indholdet af Ulvebladet Jerusalems Skomagers Reise til Maanen.

a) Er det tilladt, at omsætte Bogstaver, at omskabe Ord og saaledes at handle med en Forfatter, som Generalfiskalen har giort med dette Adina og Anafah, saa er der ingen borgerlig Sikkerhed meer. Var Generalfiskalen min Debitor for 1000 Rdlr., og denne Summa var tvende gange nævnet i Obligationen, saa kunne jeg jo med samme Ret tillade mig at sætte begge Summer sammen, og altsaa efter hin Jurisprudence skyldte Generalfiskalen mig 1000000 Rdlr. Og hvilket Ord skal man vælge, naar man skri-

skriver, hvorved man er sikker for Beskyldning, ifald det er retfærdigt at flytte Bogstaver om, bruge hvilke man vil, og forkaste hvilke der ikke passe? Havde Forfatteren kaldet Adina med det simple Ord, Abecedarion, saa havde jo paa den Maade ogsaa Dania lagt deri.

I Frankrig var det engang, hvis jeg mindes ret, i Ludvig den 13. Tid, Mode, at bringe Navne ind i et Distichon ved saaledes udmærkede Bogstaver, og jeg har seet i Danmark, at Christen Pedersen sang til Priis for en afdød bemidlet Farbroder og offererede Liigverset af Christen Pligt. Men det forekommer mig uanstændigt for Justitien, at betiene sig af slige usle Vaaben, hvormed den dog kyser intet dødeligt Væsen. Generalfiskalen vil i øvrigt meget forbinde mig, hvis han vil, siden han er saa heldig i at finde Ligheder og Udtydninger, i sit næste P. M. opgive, hvad Eustomachia, Oceana, Moria og Falderaldera ere for Lande, og hvorledes disse Ord kunne paa en eller anden Maade giøres brugelige.

Jeg slutter min Besvarelse angaaende Navnet med at protestere mod slig arbitrair Fordreielse af Ordet Adina og Anifah og med at benægte, at Forfatteren vil have det udtydet paa Danmark eller Kiøbenhavn.

Naar Hr. Generalfiskalen opholder sig over, at Adina er forandret til Alina og Anafah til Anafa, saa opholder han sig over intet meer eller mindre, end en Trykfeil, foraarsaget ved Manuskrip-

skriptets Ulæselighed, hvorfor Forfatteren i No. 3 Pag. 21 har erklæret dem. Men havde det end været andet, end Trykfeil, saa beviser det jo, at Forfatteren ville bortrydde alt, hvad der i mindste Maade kunne støde kræsne Øren ved et Ord, som tilfældigviis havde faaet en lignende Lyd med et virkeligt Navn.

I Henseende til Indholdet af Ugebladet, behøver jeg blot at være kort; thi, i Følge hvad jeg i det foregaaende har fremført, kan jo Regenten i Danmark ingenlunde finde sig fornærmet ved det, der er sagt om Regenten i Alina, siden disse tvende Regentere, der i Regierings-Grundsætninger ere saa forskiellige, aldrig kunne falde paa at giøre cause commune.

Generalfiskalen støder sig over, at Forfatteren har lovet at ville levere politiske Bemærkninger paa en Reise i Maanen fra Aarene 1793—94. Er Politik da saa aldeles contrabande i Generalfiskalens Ideer? Efter mit Begreb om Trykkefriheden, kan man endog, om man har Kundskaber og Tid, levere politiske Bemærkninger paa en Reise i Danmark, hvor meget mere da ikke om et andet Land, som ikke vedkommer Danmark.

Om Anafas Regent er Despot, om Riget Alina bestyres mere eller mindre despotisk, om Undersaatterne der ere fornøiede eller misfornøiede, skal jeg lade være usagt. Ifald jeg engang i Tiden skulle komme derhen, skal jeg med den største Redebonhed meddele Hr. Generalfiskalen min Reise-Journal ved min Hiemkomst.

Naar

Naar Generalfiskalen siger at Forfatteren skulle have udskrevet Rescriptet af 14 Septbr. 1770, saa svarer jeg, at dette Factum er urigtigt. Naturligt var det, at naar tvende Mennesker tale om en og samme Ting, adskillige Ideer maa møde hinanden, men, at denne Sammenstøden af Ideer skulle være criminel, var besynderligt. Maa man paa denne Maade gaae paa Jagt efter Forbrydelser, saa lad os først desfruere den menneskelige Natur, førend vi straffe.

Hvad Generalfiskalen siger om en Igientagelse af Vækkerens Indhold, er urigtigt og benægtes, som ubevist. Hvad det Ord, oprørsk Hensigt, angaaer, som Generalfiskalen ikke kan taale at høre, saa svarer jeg ham, at Vækkeren hverken for Hof- og Stadsretten eller Høieste-Ret er dømt for Oprør; thi ellers havde dens Forfatter maattet blevet dømt efter 6—4—3, og at altsaa Forfatteren til Jerusalems Skomagers Reise ikke har paa nogen Maade villet spotte nogen af de konstituerede Magter, om han end havde skrevet om Danmark.

Endeligen hedder det hos Hr. Generalfiskalen, at der i Alina bruges de samme Argumenter til Forsvar, som Advokat Klingberg har brugt i Vækkerens Sag for Studiosus Winding og Madame Svare. Jeg veed ikke, om Hr. Generalfiskalen vil dolere paa mine Vegne over Plagiat eller giøre mig til correus debendi med Forfatteren, og altsaa ikke om jeg skal sætte en mild eller alvorlig Mine op til dette. I første Henseende svarer

jeg,

jeg, at jeg troer mig eene befiet til at være Actor competens, at saalænge jeg tier, troer jeg ingen berettiget til vanmodet at paatale min Ret, men jeg formener ingen Ret at have til Tiltale, siden Adgang til Kundskab er lige tilgiængelig for alle og sund Sands er hvert Menneskes Lod. Men i sidste Henseende er jeg saa rolig, at jeg ikke skal svare en eneste Toddel.

Saaledes har jeg da beviist, at nærværende Skrift ingenlunde angaaer Danmark og Kiøbenhavn, og heller ikke, saalænge Theorien om Injurier skal gielde, kan udtydes paa andet Land, end Alina, og anden Stad, end Anafa. Hvoraf maa flyde, at om dette bryder ind paa Regieringsformen i Alina, saa tilkommer det ene den Stats Regent at søge Forfatteren og at 6—4—1—2 og 1—1, der ikke ere givne af Regenten i Alina og for Forbrydelser mod hans Person, ei kan treffe dette Ugeblads Forfatter, paa hvis Vegne jeg endnu engang erklærer, at han aldrig har villet rokke den danske Stats Forfatning eller fornærme dens Regent.

Da her i det hele Blad ingen privat Person findes nævnet, og ingen har endnu vedgaaet og beviist, at være betegnet ved de i Jerusalems Skomagers Reiser omtalte Personer, saa behøver jeg ingenlunde at indlade mig i nogen Undersøgelse, om det andet Membrum af Reskriptet af Dato 3die Decbr. 1790 skulde være overtraadt.

Dette Værk, som nu bestaaer af 15 Ark, og som sælges ikke i enkelte Blade, koster 60 ß. Jeg troer,

troer, at denne Priis er for høi til at enhver Mand kunne kiøbe den, og at Bladet altsaa, da det i øvrigt er uskyldigt, ei kan blive fordømmeligt for sin ringe Priis.

Hele den Tid, i hvilken dette Blad er udkommet, har været høist rolig, jeg haaber altsaa og, at det i Hensyn til Tiden, paa hvilken det udkom, ikke kan fældes.

Efter hvad jeg i Forveien har deduceret in facto, anseer jeg mig fritaget for at undersøge noget in jure, angaaende de danske Loves Anvendelse i Altona, og de Altonaiske Loves Anvendelse i Danmark.

Hvad Generalfiskalens Salarium angaaer, saa, i det jeg beraaber mig paa hans Instruxes egne Ord, der blot taler om de Skyldige, og paa Rettens Præjudicat i Sagen mod Professor Rahbek og Translateur Heiberg, finder jeg nok til Forsvar for min Principalinde i denne Henseende.

Saaledes under Benægtelse af alt hvad Hr. Generalfiskalen har fremført, som urigtigt og ubevist, og med fornøden Reservation af videre Tilsvar, paastaaes:

"At Bogtrykker L. N. Svares Enke for General-
"fiskalens Tiltale i denne Sag aldeles vorder fri-
"fundet."

Hvorefter Sagen indlades under Dom.

Kiøbenhavn den 3 Aug. 1795.

Til Klingberg.

Hof- og Stadsretten.

Hermed Bilager fra A til X.

Pro

Pro Memoria.

Den Materie om Skrivefrihedens rette Grænser i Danmark er i vore Dage saa bearbeidet pro et contra af Lærde og Læge, af Juristet og Rabulister, at det vilde være det allerunyttigste Arbeide om jeg vilde anstille en vidtloftig Rekapitulation heraf for en Ret, som denne, hvis literaire Videbegierlighed ganske vist har giort den ligesaa bekiendt med enhver trykt Betænkning, som dens Embeds-Pligt med enhver actert Afhandling herover.

Jeg lader derfor gierne min Vedervart, Hr. Advocat Klingberg, have Marken frie, for efter sin Lyst at tumle sig med alle de Sarcasmer og alle de Vittigheder, hvorved han kuns tænker at være istand til at oprette sig Trophæer enten hos Skribenter eller Recensenter, var det end paa min Bekostning, da jeg ligelangt fra at søge Roes for og at afskrækkes fra, at giore min Pligt, bliver allene ved at paastaae Dom over den Tiltalte i denne Sag efter min forige Deduction. Og da den af Landets Domstole, hvis bekiendte Selvstændighed og Rets Kierlighed hverken kan forroges ved uffel Smiger eller forringes ved ildesindet Dadel, og hvis Stemme er intet uden Gienlyd af Landets Love, ligesaavel, som denne Ret i Sager af lige Natur haver trods Defensorer, Skribenter og Recensenter af alle Slag, fundet Ret, at at taxere de Tiltalte, saa indlader jeg blot, i Henhold til hvad jeg forhen har citert, det Spørgsmaal, er Lovgivningen i Danmark, Skrive- og Trykkefriheden uagtet, saadan, at Skribenternes

nes Toilesløshed kan hemmes og straffes, eller om den er anderledes, rolig til Rettens Bedømmelse. Hvad jeg i øvrigt blot, som et Bevis paa, at jeg med tilbørlig Opmærksomhed har giennemlæst min Vederparts Indgivne, finder fornødent at replicere, er allene dette:

ad p. 1. At da Høiesterets Dom af 1ste April dette Aar har confirmeret Hof- og Stadsrettens Dom i Bækker-Sagen, saa kan Madame Svares Adfærd i at lade Bladet Jerusalems Skomager udgaae, i Relation til Tid og Indhold, saavidt jeg begriber, vel saa meget mere fortiene Prædikat af formasteligt: Vel siger Advokat Klingberg p. 8, som hører herhid: hvorfor maa ikke en tiltalt Bogtrykker blive ved at trykke? Jeg svarer: jo, men Prædikatet af hans Handling beroer jo ikke paa om han trykker, men paa hvad han trykker.

ad p. 2. De Lovsteder, jeg i mit forrige har citeret, gielde saa vidt jeg veed og har mærket alle endnu, og Rescripterne af 14 Septbr. 1770, 7 Oct. 1771, 20 Oct. 1773 og 3 Decbr. 1790 vil paa ingen Maade findes stridende mod samme, naar man med mig antager, at disse ikke have frietaget Forfatterne, for at agte paa Lovene, men blot giort dem til deres egne Censorer desangaaende, paa deres eget An- og Tilsvar, og der tillige lægges

Mær-

Mærke til, at selv Reskripterne indeholde Forbud mod Trykkefrihedens Misbrug, hvilket dog maa betyde noget.

ad p. 3, 4, 5, 6. Hvoraf Meningen til Forsvar for Jernsalems Skomagers Reise kortelig er denne:

At den danske Stat ligesaa lidt, som nogen anden Stat, deri er nævnt, men alt deri universelt.

At Skriftet ikke haaner Regieringen i Danmark, men er uskyldigt, som det af Phædrus eller Æsopus i sin Tid, og endelig:

At, er det endskiønt allegorisk, saa er det dog ikke bevisligt injurierende, enten mod den danske Regiering eller nogen enkelt Mand i Danmark. Om hvilket sidste Hr. Advokat Klingberg beraaber sig deels paa hans og Autors Erklæringer og Bemærgtelser, deels paa at Skriftet indeholder mange Facta (see p. 5) om hvilke Defensor selv siger: at de slet ikke passe sig paa Danmark eller Kiøbenhavn, og p. 6 at han (alt sit Bekiendtskab med Autor uagtet) endnu ikke selv veed fra hvilket Land de skrive sig:

Jeg svarer: at næst at henholde mig til min Deduction, hvorunder det er bevist, at Autor i at vælge de Materier, de Anordninger og de Foranstaltninger, han vilde haane i Adina og Anifah, just har valgt de, der høre til Dagens Historie i Dan-

i Danmark og Kiøbenhavn, maa jeg herved anmærke:

At det jo derved, at Skriftet tillige indeholder Facta, som ikke høre hiemme her, hvilket jeg for længst har tilstaaet, slet ikke er godtgiort at det i Henseende til de af mig paaankede Steder er uskyldigt. — I øvrigt glæder det mig at min Vederpart i Henseende til Skatkammerets Forfatning i Danmark nu sees at være bleven rolig.

ad p. 6, 7, 8, 9. Videre hedder det i Henseende til Valget af Navnene:

At det, at antage, at Adina og Anifah betyde Dania og Hafnia, var at antage, at alle de stygge Ting, Skriftet fortæller, passede sig paa Danmark og Kiøbenhavn, eller med andre Ord: at fortiene fiskalsk Tiltale, men at nogle Træk giøre ikke Sagen i et Malerie.

At England kunde maaskee og finde sig truffen.

At Holberg gik rolig i sin Grav.

At ethvert Ord, endog af flere Stavelser, kan anagrammatiseres.

At Adina og Anifah ere erklærede Trykfeil, hvis lignende Lyd med Dania og Hafnia blot er tilfældig.

Jeg svarer:

At det er eet, at erklære, at det gaaer i alle Dele til i Danmark og Kiøbenhavn, som

som Skribenten melder om Adina og Anifah, og at det er et andet, at antage at Skribentens Hensigt med at fortælle, var den, at blamere den danske Regiering, endog for Foranstaltninger, som den med Landet ubekiendte Læser, hvor uhørte de end ere i Fædrenelandet, da det var giort saa let at finde Nøglen til Pasquillen ad unam omnes, maatte og ville skrive paa dets Regning, medens Undersaatten og den med Sagernes Gang bekiendte Landsmand blot forarger sig over de Træk, der efter min Mening ere nok til at udgiøre og karakterisere Autors Forbrydelse, fordi han paa Pasquillanters Viis har til sin Hensigts Opnaaelse enten udrevet dem af den Forbindelse den sandfærdige Historie vilde have givet dem, eller falskelig og urettelig fortalt dem.

At med Engeland har jeg intet at bestille, og at Holberg kan med et Imprimatur gotgiøre, at ikke han allene, men endog de Dages Censorer, have fundet hans Skrifter ustraffelige.

At Autor, ved ikke at bruge flere Stavelser eller Bogstaver i sit Adina og Anifah, end de, der just per Anagramma kunde udgiøre Dania og Hafnia, har giort sin Hensigt aabenbar og Nøglen til hans Anagramma let at finde, samt at

han ved Forandringen deraf til Alina Anafa uden h, ikkun efter min Mening har giort mere Pris paa sig selv. — Jeg tør derfor troe, at hverken Autors ængstelige Avertissement om Trykfeilene heri, eller Advocat Klingbergs Benægtelse vil fritage Autor i Rettens Øine for at have malversert mod Regieringen i Danmark, saa meget mere, som Madame Svare selv ikke har været i Stand til at angive den Stad eller det Land, hvilket de brugte Navne per Anagramma i Steden for Dania og Hafnia kan eller skal betegne.

ad p. 10, 11. Hvor der tales om Indholden af Skriftet hedder det:

At Titlen af Politiske Bemærkninger er ligegyldig, at det, at Rescriptet af 14 Septbr. 1770 findes udskrevet, er tilfældigt og naturligt, at det, at Advocat Klingbergs Argumenter i Vækker-Sagen findes indførte under Materien af lige Slags, angaaer ingen uden ham selv. At Prisen nu, da Skriftet qvæstionis, som er fremlagt i 30 Nommere, ikke sælges separat, er ligesaa meget for høi, som Tiden siden det udkom har været for rolig, til at frygte noget Ondt af Autor.

Jeg svarer:

At en Autor med anden Hensigt, end vores, vilde, om han end havde valgt sam-

samme Titel, vel neppe have valgt samme Aarstal; at Forsætter gives Navn af Tilfælde og Hændelser, er et altfor almindeligt Kunstgreb hos de Tiltalte, til at mislede Retterne i vore Dage, og

At flere Omstændigheder tilsammentagne, af hvilke enhver for sig imod den Tiltaltes Benægtelse rober hans onde Forsæt og Hensigt, nødvendig maa tiene til at supplere Mangten af egen Tilstaaelse, var Processen end med Autor selv, samt endelig, at Madame Svares og hendes Advocats Benægtelse paa en Autors Vegne, den de gjøre sig en Fornøielse af at holde stiift, eller som er det samme, at unddrage Justitiens Tiltale, saa meget mindre skal tiene den første til Fordeel, som hiin end ikke kan præsumeres at vide eller have vidst Autors Mening og Hensigt, desaarsag hun saavel efter Naturen af Sagen, som efter de citerte Anordninger skal indestaae for og lade sig imputere alt hvad der af Skriftet kan unddrages til Skade for Autor, uden at engang den juramentum purgatorium, som i Tilfælde kunde være en Resource for Autor selv, naar der spørges om Intentionen, af hende kan reklameres eller hende ved Dom tilstaaes. De Aviser, jeg har produceret, bevise i øvrigt, at de af mig paa-

talte 3 Nommere have været solgte for en civil Priis af 2 ß. pr. Styk, hvorimod de øvrige 27 Nommere og deres forandrede Priis er mig efter min Ordre aldeles uvedkommende.

ad p. 12. Om mit Salarium svarer jeg:

At min Instrux er tydelig, og at om den engang er misforstaaet, saa er den dog derfor ikke casseret.

Saavidt til Svar paa Defensions-Skriftet i nærværende Sag af 3 hujus, i øvrigt paastaaes Dom efter mit forrige.

Kiøbenhavn den 31 Aug. 1795.

Skibsted.

Til
Kiøbenhavns Hof- og Stadsret.

Pro Memoria.

Min Vederpart har selv været af den Godhed i sit seneste af 31 Aug. sidstl., at fritage mig for at behøve nogen Vidtløftighed: Min Replike skal altsaa være særdeles kort.

Min Vederpart har ikke driftet sig til at afbevise den Sætning, at en Allegorie eller Lignelse af en vis og bestemt Ting skal bære Præget af Hovedomstændigheder ved den Ting, som man foregiver at den skal ligne. Han har heller ikke seet sig istand til at bevise, at hvad der er sagt i det paaankede Blad om Adina eller Alina og Anifah eller Anafa er Sandhed in facto i strængeste Forstand om Danmark og Kiøbenhavn. Jeg behøver altsaa ikke vidtløftigere at udvikle disse tvende Omstændigheder,

der, men vil blot bede Retten at anmærke, at disse ere de Synspunkter, fra hvilke man, naar denne Sag retteligen skal bedømmes, ene kan bedømme det paasteonte Blad.

Naar Generalfiskalen behager at sige, "at Emnet om Skrivefrihedens rette Grændser er saa vidtloftigen udarbeidet," saa er mit Svar, at jeg synes at have en sørgelig Erfaring om, at det langt fra endnu ikke er tilfulde og tydeligen sat ud fra hinanden.

Hvad Hr. Generalfiskalens Apostrophe til mig angaaer, saa svarer jeg, at det aldrig faldt mig ind, at opreise mig Trophæer paa hans Bekostning; thi disse reises ikkun af den slagne Fiendes Vaaben, og jeg føler, skiønt ikke hylder, Generalfiskalen, som Seierherre til denne Tid, at det glæder mig for Generalfiskalen, at han ikke lader sig afskrække fra at efterkomme sin Pligt, men at jeg heller ikke lader mig afskrække fra at giøre min Pligt og at vore respective Principaler, hver for sit Interest, dermed ere bedst tiente: Men at jeg ingenlunde kan tillige med min Vederpart underskrive Komplimenten til Tribunalerne for Vækkersagens Paadømmelse, da samme forekommer mig, at endes temmeligen skiævt, naar det hedder, at de trods Defensorer, Skribenter og Recensenter have paakiendt Sagen. En Dommer trodser ingen, og detgielder særdeles om ham:

Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni,
Mente quatit solida.

Naar Hr. Generalfiskalen vel vil tilstaae Bogtrykkere nogenlunde Rettighed til at trykke, medens

de

de ere under Tiltale, men tillige siger, at de nøie skulle see hen til hvad de trykke, saa vil det vel være høist vanskeligt, at faae anden Mening ud af dette, end at de gisre bedst i intet at trykke; thi det er sandeligen et stort Problem, hvad de med Vederpartens Imprimatur maatte trykke. Saa meget er vist, at en Bogtrykker maa ikke allene være vel funderet i sin Jura, men, hvad endnu mere er, have en Art af Spaadoms Aand om, hvad der kunne lykkes ham at trykke, og hvad der kunne mislykkes; thi, ifald man kan troe det offentlige Rygte, var der jo imellem alle de Dommere, som dømte i Vækkersagen, den største Uenighed om dette Blads Forfatters Brøde, og kunne nu Mænd, der have indviet sig fra Ungdommen af til at undersøge Lovene, være uenige, om et Factum er stridende mod eller overeenstemmende med Lovene, hvorledes skal da en Bogtrykker eller en Forfatter, der som oftest ere læge Folk i Hensyn til Lov og Ret, kunne bestemme det; og kunne de ikke, ligesaavel som nogle af Dommerne, troe, at det Skrift er uskyldigt, som andre Dommere anse for skyldigt?

Vederparten vil, at alle de Love, som i Danmark fra Lovgivningens første Begyndelse ere udkomne om Skrift og trykte Sager, skulle gielde tillige, men han beviser det ikke. Dog det tiene til Undskyldning for ham, at det ogsaa maatte være probatio diabolica. Saalænge Borgerne ere berettigede til at bruge interpretatio authentica og ere bekymrede for Lovgivningens Harmonie og deraf flydende Ære, kunne de, paa Grund af hvad jeg i mit første P.

M.

M. har beviist, ikke antage andet, end at Resc. af 3 Decbr. 1790 har ophævet de fleste foregaaende, særdeles 2—21.

Hr. Generalfiskalen siger, at Forfatteren til Jerusalems Skomagers Reise har just valgt hvad der henhørte til Dagens-Historie i Danmark: dette er urigtigt; thi Slottets Ildebrand, vor Neutralitets System og andet mere udgiorde egentligen l'ordre du jour.

Jeg benægter, at det nogensinde faldt Forfatteren ind, at blamere den danske Regiering: Dette er alt, hvad jeg vil svare til denne lange Periode, som jeg desuden maa tilstaae, at jeg, i hvor megen Bekiendtskab jeg ellers har med Generalfiskalens Sprog, ikke ret fatter, og qvod super nos, nihil ad nos.

Hr. Generalfiskalen siger, at han ikke har med Engelland at bestille: jeg svarer, det er først for nylig, at Hr. Generalfiskalen hørte op, at have med dette Land at bestille.

Det hedder, at Holberg var tryg ved sine Dages Censorers Imprimatur: det er Skade, at Forfatteren ikke vidste, hvem der var Imprimatur i Aar.

Vederparten vil, at Forfatteren skal dømmes anagrammatice: Jeg protesterer herimod, og beder han maa blive dømt grammatice, logice & qvidem juridice.

Hr. Generalfiskalen provocerer til at opgive, hvad det er for en Stat, som skal forstaaes ved Alina og Anafah, naar det ikke er Dania og Hafnia.

nia. Jeg har allerede eengang erklæret, at det er et Ideal, som man ad interim har anvist Beliggenhed i Maanen, men som ikke findes paa Jorden. Det er det samme Land, som ellers hedder Utopia, skiønt enhver seer let, at det just ikke er et Slaraffenland.

Vederparten vil, at Aarstallet skal fælde vor Forfatter; hvis det skal vorde sandt, maa jeg bekiende med Holberg:

Man bryde Finger kan ꝛc.

Slutteligen gior det min Vederpart ont, at han ikke haver den Fornsielse at procedere directe med Ugebladets Forfatter selv, da han trøster sig ved, at kunne faae ham til at aflægge Juramentum purgatorium: Meningen heraf er, at Generalfiskalen, som jo staaer i den stadige Formening, at Forfatteren har meent Danmark, men mistvivler om at kunne bevise det, haaber at kunne paa denne Maade sætte Forfatteren imellem to Ild, her paa Jorden Tabet af Ære, Frihed og Formue, og paa hin Side Graven Tabet af den evige Salighed. Dette er i Sandhed at drive sit Embede vel vidt. — Jeg afholder mig fra alle videre Følgeslutninger; kun vil jeg anmærke, at Intention aldrig, men ikkun Facta kunne komme under Dommerens Paakiendelse, og at det gielder ligesaavel for Hr. Generalfiskalen, som for os andre, naar det hedder i 1—14—5: Dommeren skal ikke letteligen nogen af Parterne tilstæde Eed at giøre eller nogen den paalægge, anseende, at den, der Sag giver, bør det lovligen at bevise.

Saa-

Saaledes under Benægtelse af alt fra Hr. Generalfiskalens Side fremført, som er urigtigt og ubeviist, med Protest mod, at Forfatterens Ord fordreies, og at hans Udtryk tillægges anden Mening, end den, han vil have dem tillagt og som flyder umiddelbar af hans Ord, indlades Sagen til Dom.

Kiobenhavn den 28 Septb. 1795.

Klingberg.

Til
Hof- og Stadsretten.

*** *** ***

Efterat denne Sag havde været optaget fra 12te Octbr. til 16de Novbr., blev der under sidste Dato fældet følgende

Dom.

I Følge det Kongelige danske Cancellies Befalinger af 27de Januari og 21de Maj d. A. tiltaler Generalfiskalen under nærværende Sag Maren, afgangne Bogtrykker Svares Enke, til Straf som den der fra sit Bogtrykkerie har ladet udgaae et periodisk Blad, kaldet: Jerusalems Skoemagers Reise til Maanen, hvilket Blads Forfatter hun ikke har navngivet. I Anledning af dette Skrifts 3 første Nummere, hvilke i Følge Stævningen ere Gienstanden for nærværende Sag, har Generalfiskalen, grundende sig paa L. 1 — 1 — dens 2 — 21 — 4, og dens 6 — 4 — 9, nedlagt Paastand over Tiltalte til at have forbrudt Ære og Gods eller til at lide paa Kroppen,

hvor-

hvorhos han tillige har indstillet, om ikke med de 3 første Nummere af det ommeldte Skrift burde forholdes i Overeenstemmelse med Forord. af 8 Juni 1689. I Henseende til factum er det ved Tiltaltes Svar paa den til hende passerede Bestikkelse, samt hendes Svigerfons Windings, i Henhold til samme, afgivne skriftlige Erklæring af 27de Maj d. A. (hvilken er vedhæftet den fremlagte Bestikkelse) in confesso fra hendes Side, deels at Skriftet Jerusalems Stoemægers Reise til Maanen er udkommet fra hendes Bogtrykkerie, saaledes som det findes anført paa de fremlagte Nummere af Bladet, deels at hun ikke, efter den ved Bestikkelsen giorte Opfordring, har paa den Tid kunnet opgive Navnet af Skriftets Forfatter. Da altsaa i Overeenstemmelse hermed og paa Grund af Reser. af 7de Octbr. 1771 §. 3. Tiltalte maa staae til Ansvar for dette af hende til Trykken befordrede Blads Indhold, saa beroer Sagens Afgjørelse ved Tiltalte derpaa, om det paaankede Blads Indhold er stridende imod Lovene og Anordningerne, hvilket Spørgsmaal altsaa nu bliver at undersøge. Ved det af Generalfiskalen indgivne Indlæg af 15de Juni d. A., hvilket Indlæg indeholder den forhen ommeldte Paastand, anfører han som Argument for den Ulovlighed, hvilken han imputerer forbemeldte Skrift, i Særdeleshed følgende: 1) At det ved Transpositionen af Bogstaverne i de Navne Adina og Anifah, med hvilke Navne Forfatteren har benævnt de af ham opgivne Opholdssteder i Maanens Lande, skulle være let at finde Navnene: Dania og Hafnia. 2) At Forfatteren selv har paadraget sig Beskyldningen herom, derved at han i Slutningen af Bladet No. 3, samt

Ad-

Addressecontoirs Avisen har anmeldt, at disse nu anførte Navne vare fortrykte, og at der skulle læses Alina istedet for Adina, og Anafa istedet for Anisah, af hvilket Generalfiskalen inferer: 3) At det er Danmarks Regent, Regieringsform og Statsforfatning, og i Særdeleshed Trykkefrihedslovene, hvilke Forfatteren ved det af ham udgivne Skrift, har havt til Hensigt at haane, eller giøre latterlige. Endelig anfører og Generalfiskalen 4) at adskilligt af det Bladet indeholder, har Hensyn til den forhen herved Retten paadømte Sag, angaaende Bladet Vækkeren; hvilken Sags Behandling Generalfiskalen paastaaer, at det nu paaankede Skrifts Forfatter har villet laste. For at afgiøre, hvorvidt disse af Generalfiskalen anførte Argumenter kunne ansees som grundede, og komme i Betragtning mod Tiltalte, bliver altsaa Skriftet selv at undersøge. Ved Giennemlæsning af Skriftets 3 første Nummere, hvilke som meldt, ere Gienstanden for denne Action, befindes det, at der paa intet Stæd af samme er nævnet enten Danmark eller Kiøbenhavn, men at derimod Forfatteren, har i alle disse 3 Nummerr under Formen af en Fortælling, fo. edraget Begivenhederne paa en Reise til Maanen; da det nu er indlysende, at en Fortælling om en Reise til Maanen, efter Tingens Natur, hverken kan udgives for, eller i sig selv være andet end et Digt, et Foster af Indbildningskraften, efterdi Begrebet selv om en saadan Reise indeholder en physisk Umuelighed, saa maa det altsaa antages, at Forfatterens Hensigt kuns kan have været den at udarbeide et Digt. Naar i øvrigt de paaankede 3 Nummere af Skriftet i Henseende til deres Form,

Ind-

Indhold og Sammensætning proves efter æthestiske Regler, da befindes det, at dette Digt retteligen maa henføres til den Klasse af Digterværker, hvilken i de æthestiske Videnskabers Systemer benævnes med det Navn af Fabel, Fabeldigte, hvilken Bestemmelse og Klassifikation saameget mere maa gielde, som Forfatteren selv, ved den i Form af Forerindring giorte Erklæring i Skriftets første Nummer, deels har tilkiendegivet, at ikke et eneste Ord eller Toddel af Bladet maatte udlægges som Billede eller Stikling paa noget Jordens Menneske, Ting eller Begivenhed, deels har erklæret enhver saadan Udtydning for reen falsk; ligesom han og ved den i Slutningen af Skriftets 2de Nummere tilføiede Erklæring har gientaget saadant. Efterat det saaledes er afgiort, at det paaankede Skrift efter dets Form og Indhold maa henføres til denne Klasse af Digte, hvilke Æsthetikerne benævne med det Navn Fabel, bliver det dernæst in jure at afgiøre, om og hvorvidt dette Slags Digterværker ere tilladte ved vore Love og Anordninger om Skrivefriheden. Ved at undersøge de Grundsætninger paa hvilke de gieldende Anordninger om Skrive- og Trykkefriheden alle ere byggede, befindes de væsentligen at være disse, at nyttig Sandhed skulle blive bekiendt, og Kundskab udbredes, uden at offentlige Foranstaltninger bleve haanede, og uden at agtbare Borgeres Ære blev angrebet. Naar disse Grundsætninger sammenholdes med det æsthetiske Begreb om Fabelen, bliver det upaatvivleligt, at Fabelen som saadan ligger inden for Trykkefrihedens Grændser, og at den ikke ved Lovene er forbudet, saalænge den hverken haaner navngivne Personer, Ting og Begi-

givenheder, eller haanende giør saadanne virkelige Personer, Ting og Begivenheder paa den Maade, og til den Grad kiendelige, at den i Fabelens Form indklædte Afbildning bliver tydelig og umiskiendelig i juridisk Forstand. I Følge af disse saaledes antagne Sætninger, beroer altsaa i nærværende Tilfælde Tiltaltes Skyld eller Uskyldighed allene derpaa, om nogen af de nu sidst anførte Egenskaber kunne tillægges det paaankede Skrift. Hvad den første af de foranførte Egenskaber angaaer, da er det allerede forhen i denne Dom anmærket, at hverken Dania, Hafnia, Danmark eller Kiøbenhavn er nævnet i Skriftet; ei heller befindes ved Skriftet, nogen offentlig Foranstaltning i Danmark, eller nogen her indtruffen Begivenhed udtrykkelig navngivet. Det staaer altsaa tilbage at undersøge, om den anden af de anførte Egenskaber passer paa Skriftet. Det som i denne Henseende fornemmelig anføres mod Tiltalte, er: den af Generalfiskalen paaberaabte Lighed, af Ordet Adina, med Navnet Dania, og af Ordet Anifah, med Navnet Hafnia. Men da a) Forfatteren ved den forommeldte af ham i Skriftets første Nummer afgivne, og siden gientagne Erklæring har tilkiendegivet i Almindelighed; at han ikke ved noget Stykke eller Periode af Skriftet har hensigtet til nogen jordisk Ting, af hvilken Declaration fra hans Side, det er en umiddelbar Følge, at han ikke kan ansees overbeviist om, at have ved Ordene Adina, Alina, Anifah og Anafa, villet have forstaaet Danmark eller Kiøbenhavn; b) Da det, om det endog er saa, at en tilværende Lighed imellem Ordene Adina, Anifah, Dania og Hafnia, kunne synes at opvække en Formodning om,

at

at Dania og Hafnia, skulle være betegnede med Ordene Adina og Anifah, dog ei kan nægtes at være mueligt, at denne af Generalfiskalen paaberaabte Lighed kan være en Virkning af blot Hændelse og Tilfælde, og at Forfatteren ikkaa ved at bruge disse Navne ikke har havt nogen Hensigt til at betegne Dannmark og Kiøbenhavn; c) da der i et Tilfælde som det nærværende, hvor det allene gielder om at bestemme, hvilken Hensigt Forfatteren har havt, ingen bedre end Forfatteren, og ingen uden han kan med Vished afgiøre, hvilken denne Hensigt har været. Til hvilket alt endnu kommer d), at om endog den af Forfatteren i No 3, af Skriftet ommeldte Feiltrykning af disse Navne ikke tages i Betragtning, som Bevis for, at Navnene ere urigtige trykte i de 2 første Nummere, saa er det dog for at udfinde en nogenlunde mærkelig Lighed af Navnene Adina, og Anifah med Navnene Dania, og Hafnia, ikke nok at bruge en blot Tilbagelæsning af Stavelserne, hvorimod en aldeles Omsætning af Bogstaverne maa skee, saa kan paa Grund heraf, det af Generalfiskalen i denne Henseende brugte Argument saameget mindre komme i Betragtning mod Tiltalte, som det i al Fald, dersom den af ham brugte Slutningsmaade antages, ville i ethvert Tilfælde blive utilladeligt for Fabeldigteren at bruge opdigtede Navne, saasnart der i samme kuns fandtes Bogstaver ved hvis vilkaarlige Sammensætning kunne udkomme Navnet af et virkeligt Sted, Person eller Ting; en Sætning, hvilken ingenlunde kan antages. Hvad dernæst angaaer det, som Generalfiskalen videre anforer mod Tiltalte, at adskilligt af det, som i Skriftet indeholdes om Indret-

nin-

ninger, Foranstaltninger og Begivenheder i Adina skulle passe paa Indretninger, Foranstaltninger og Begivenheder i Danmark, da kan det ei andet end antages, at det, for at tilveiebringe juridisk Bevis om, at Danmark og Kiøbenhavn og de i samme værende Indretninger, Foranstaltninger og indtrufne Begivenheder skulle ved Skriftet ansees paasigtede — maatte være bevisst, enten at der af det, som i Skriftet anføres om Adina og Anifah, var et eller andet, som passede paa Danmark og Kiøbenhavn paa den Maade, at det ei kunne antages at passe i Henseende til noget andet Land eller Bye, eller, at hele Skriftet, betragtet i sin fulde Sammenhæng, maatte antages som passende paa Danmark og Kiøbenhavn. Men hvad det første af disse Requisita angaaer, da kan det ei antages som godtgiort, at samme i nærværende Tilfælde finder Sted; og hvad det andet betræffer, da bliver det, ved at giennemlæse de paaankede 3 Nummere af Skriftet, uden for al Tvivl, at det i samme anførte, naar det betragtes i sin hele Sammenhæng, ikke paa nogen Maade og ikke ved Hielp af nogen Forvolkning kan hentydes paa Danmark og Kiøbenhavn, eftersom det ei findes at have Lighed med noget af det, som i Danmark og Kiøbenhavn (efter hvad der er bekiendt og under Sagen oplyst) finder Sted eller har fundet Sted. Den Omstændighed, hvilken Generalfiskalen, som meldt, paaberaaber sig, at et og andet i Skriftet skulle kunne hentydes paa Danmark og Kiøbenhavn, kan altsaa paa Grund af foranførte ei komme i Betragtning mod Tiltalte. Da nu saaledes paa disse anbragte Grunde det paaankede Blad, det efter sin

Ind-

Indhold og Form maa ansees som et Fabeldigt, hverken udtrykkelig har navngivet Danmark og Kiøbenhavn, det ei heller kan ansees at have giort Danmark og Kiøbenhavn eller de her værende Indretninger, Foranstaltninger og skeete Begivenheder paa den Maade kiendelige, at det imod den fra Tiltaltes Side fremsatte positive Benægtelse kan antages, som beviist, at Forfatteren af Skriftet har hensigtet til Danmark og Kiøbenhavn, eller havt det Forsæt at haane de her værende Indretninger, Foranstaltninger og indtrufne Begivenheder, det heller ikke i Følge vore Love kan i nærværende Tilfælde, hvor juridist Beviis mangler om Forfatterens Hensigt, antages som lovmedholdeligt, at tillægge Forfatterens Ord en Mening, hvilken han har erklæret ikke at ville have dem tillagt, saa kan det paaankede Skrift i Overeenstemmelse med Anordningerne om Skrivefriheden ikke ansees som lovstridigt. Den af Generalfiskalen nedlagte Paastand maa altsaa bortfalde, og Svares Enke for Tiltale i saa Henseende blive at frifinde, ligesom og paa Grund heraf den af Generalfiskalen i Anledning af Forord. af 3de Juni 1689 giorte Indstilling, ei kan komme i Betragtning. I Henseende til det af Generalfiskalen paa Grund af den fremlagte Extrakt af hans Instruction paastaaede Salarium, da kan Svares Enke ikke tilpligtes at betale samme, efterdi Instruxen dertil fordrer den Betingelse, at Tiltalte skal dømmes skyldig, hvilket ikke her bliver Tilfældet; thi kiendes for Ret: "Maren, "afgangne Bogtrykker Svares Enke, bør for "Generalfiskalens Tiltale i denne Sag fri at være."